

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

 Хмарський В.М.

09 _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Соціально-економічні наслідки міжнародних потоків міграції та біженців у
Європейський Союз та Україні**
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти __ III освітній рівень

Спеціальність __ 292 – Міжнародні економічні відносини
(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет __ Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
(назва інституту, факультету)

2020 – 2023

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Соціально-економічні наслідки міжнародних потоків міграції та біженців у Європейський Союз та Україні».

Розробники: Якубовський С. О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин; Цевух Ю. О., кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від “31” серпня 2020 р.

Завідувач кафедри СГ і МЄВ

(підпис)

(Якубовський С.О.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від “09” вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Хорошилов О.Ю.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2	Галузь знань 29 Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Спеціалізації: - _____ (назва) Рівень вищої освіти: третій (PhD)	За вибором здобувача	
		<i>Рік підготовки:</i>	<i>Рік підготовки:</i>
		2-й	2-й
		<i>Семестр</i>	<i>Семестр</i>
		<i>Лекції</i>	<i>Лекції</i>
		16 год.	16 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	<i>Практичні, семінарські</i>
		14 год.	14 год.
		<i>Лабораторні</i>	<i>Лабораторні</i>
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	<i>Самостійна робота</i>
		60 год.	60 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - не передбачено	у т.ч. ІНДЗ*: - не передбачено
		Форма підсумкового контролю: Залік	Форма підсумкового контролю: залік -

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна покликана сформувати комунікативні компетенції здобувачів вищої освіти третього рівня (докторів філософії) і передбачає високий рівень розуміння засад регулювання соціально-економічних процесів між країнами Європейського Союзу та Україною, а також передбачає опанування інструментів аналізу впливу міграції робочої сили на економіку України та країн ЄС.

Мета дисципліни полягає у всебічному і глибокому розумінні здобувачами вищої освіти третього рівня (докторів філософії) змісту процесів, що лежать в основі функціонування ринку праці та міжнародної міграції населення; а також узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду у галузі регулювання соціально- економічних процесів розвитку відносин між Європейським Союзом та Україною. Дослідження науково-методичних засад механізму впливу міграції робочої сили на економіку України та різних країн Європейського Союзу.

Дисципліна «Соціально-економічні наслідки міжнародних потоків міграції та біженців у Європейський Союз та Україні» є обов'язковою, містить 3 кредити (30 аудиторних годин (16 лекційних, 14 практичних) і 60 годин самостійної роботи) та має два змістових модуля.

Завданням дисципліни – є вивчення основ і порівняння різноманітностей функціонування ринку праці в Україні та Європейському Союзі; дослідження причин виникнення і етапів розвитку міжнародної трудової міграції; ознайомлення і засвоєння теорій міжнародної міграції; розуміння чинників і наслідків міжнародної міграції робочої сили між Україною та Європейським Союзом; аналіз значення грошових переказів мігрантів для соціально-економічного розвитку Європейського Союзу та України на основі кількісного і якісного аналізу; дослідження ефективності сучасної політики відносин між Україною та Європейським Союзом у галузі міграційної політики держави.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей (таблиця).

Інтегральна компетентність	Здатність виявляти та розв'язувати комплексні задачі та проблеми в сфері міжнародних економічних відносин, висувати гіпотези та генерувати нові ідеї їх комплексного розв'язання, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань у процесі дослідницько-інноваційної діяльності та професійної практики.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 03. Здатність до абстрактного, критичного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів і перевірених фактів в умовах обмеженості часу і ресурсів з урахуванням принципів тайм-менеджменту. ЗК 05. Здатність до планування, розробки й реалізації власної стратегії науково-дослідної діяльності на основі кваліфікованого критичного осмислення існуючих наукових даних з різних джерел. ЗК 08. Готовність до самокритики та саморозвитку, підвищення наукового і культурного кругозору рівня здобувача наукового ступеня доктора філософії.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК 01. Здатність демонструвати глибокі знання сучасних теоретичних, методологічних та методичних засад функціонування і розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин. СК 04. Здатність розробляти комплексний підхід до дослідження глобальних економічних і соціально-політичних тенденцій, поточних явищ і процесів міжнародних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях. СК 06. Здатність аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, умови і тенденції розвитку, моделювати певні процеси міжнародних економічних та соціальних явищ заради визначення або уточнення їх

	характеристик, раціоналізації засобів впливу на них та можливості їх прогнозування. СК 08. Здатність проводити власне наукове дослідження, результати якого матимуть наукову новизну, теоретичне та практичне значення для розв'язання комплексних проблем у галузі міжнародних економічних відносин.
--	---

Відповідно до Освітньо-наукової програми спеціальності 292 - “Міжнародні економічні відносини”, очікуваними результатами вивчення дисципліни здобувачами вищої освіти є наступні:

1. ПРН 3. Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології.
2. ПРН 7. Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми глобального економічного розвитку, новітні підходи до функціонування і розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин.
3. ПРН 8. Мати наукове цілісне уявлення про економічну єдність світу, регуляторні механізми міжнародних економічних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях в умовах сучасних процесів конвергенції і дивергенції.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти дослідження ринку праці

Тема 1. Структура та функції ринку праці.

Визначення ринку праці. Функції ринку праці. Структура ринку праці. Попит і пропозиція робочої сили. Кон'юнктура ринку праці. Визначення заробітної плати в Законі України «Про оплату праці». Номінальна і реальна заробітна плата. Методика розрахунку індексів реальної заробітної плати. індексу реальної заробітної плати в Україні. Чинники функціонування ринку праці. Динаміка основних демографічних показників в Україні. Проведення державою активної і пасивної політики на ринку праці. Ефективність політики для країн з різним рівнем економічного розвитку.

Тема 2. Регулювання національного і міжнародного ринків праці.

Особливості державного регулювання ринку праці в Україні. Основні положення регулювання соціально-трудових відносин Кодексу Законів про працю України, а також Закону України «Про зайнятість населення», Закону України «Про оплату праці», Закону України «Про відпустки». Поняття, розмір, структура заробітної плати, мінімальна заробітна плата. Прожитковий мінімум для працездатних осіб. Міжнародно-правові основи регулювання праці. Роль Міжнародної організації праці. Конвенції МОП, які ратифіковано Україною. Поняття ратифікації і денонсації міжнародного договору.

Тема 3. Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці.

Поняття міжнародного ринку праці. Основні тенденції міжнародного ринку праці. Частка робочої сили за регіонами світу. Глобалізація, інформатизація, діяльність ТНК, демографічна ситуація в світі як чинники розвитку ринку праці. Ідеї Т. Р. Мальтуса стосовно чисельності населення планети. Динаміка чисельності робочої сили в світі. Частка зайнятих у різних секторах економіки. Гендерні аспекти ринку праці. Показники функціонування ринку праці Європейського Союзу. Рівень зайнятості і безробіття в ЄС. Динаміка ринку праці і темпи економічного зростання у країнах ЄС. Рівень зайнятості чоловіків та жінок в європейських

країнах. Оцінка результатів регулювання ринку праці в ЄС.

Тема 4. Сучасний стан ринку праці України.

Структура робочої сили. Поняття робочої сили (економічно активного населення). Поняття працездатного віку відповідно до Закону України «Про зайнятість населення». Формально і неформально зайняті особи, безробітне населення. Порушення прав неформально зайнятих осіб. Динаміка ринку праці в Україні. Зайнятість і безробіття. Структура зайнятості і гендерний аспект ринку праці в Україні. Робоча сила за віковими групами та статтю в Україні.

Змістовний модуль 2. Міжнародна міграція робочої сили в Європейському Союзі та в Україні.

Тема 5. Передумови розвитку та основи правового регулювання міжнародної міграції робочої сили.

Причини виникнення і етапи розвитку міжнародної міграції. Історичні періоди в розвитку міжнародної міграції, чотири етапи міжнародної міграції, які пов'язані з глобалізацією. Причини міграції населення. Динаміка міжнародної міграції в світі. Найбільші міграційні центри. Діяльність Міжнародної організації з міграції та її основні Конвенції. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Поняття ратифікації і денонсації міжнародного договору. Етапи приєднання держави до міжнародного договору. Підписання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони». Конвенції МОП, які ратифіковано Україною.

Тема 6. Регулювання міграції в Україні.

Відносини України з Міжнародною організацією з міграції. Діяльність МОМ в Україні. Динаміка міжнародної міграції в Україні. Основні Конвенції МОМ. Основні питання регулювання міграційних відносин, визначенні в Законах України: «Про зовнішню трудову міграцію», «Про імміграцію», «Про громадянство України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та ін.

Тема 7. Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні.

Розвиток і сучасний стан міграційних процесів в країнах Європейського Союзу. Динаміка зовнішньої міграції в ЄС. «Міграційна криза» 2015 року. Старіння населення, очікувана тривалість життя при народженні, загальний показник фертильності і потреба в трудових ресурсах країн ЄС. Основні показники міграції в країнах ЄС. Трудова міграція українських громадян до країн ЄС; динаміка кількості вперше оформлених дозволів на перебування громадян України в країнах ЄС. Основні країни призначення для українських мігрантів.

Тема 8. Грошові перекази мігрантів.

Соціально-економічна роль грошових переказів мігрантів. Динаміка грошових переказів мігрантів, співвідношення грошових переказів до ВВП. Грошові перекази мігрантів у порівнянні з іншими фінансовими потоками. Аналіз грошових переказів мігрантів в різних країнах світу і в Україні. Статистика надходжень грошових переказів мігрантів в Україну з інших країн. Позитивні і негативні наслідки грошових переказів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Вечірня форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти дослідження ринку праці.										
Тема 1. Структурата функції ринку праці	9	2			7	9	2			7
Тема 2. Регулювання національного і міжнародного ринків праці	11	2	2		7	11	2	2		7
Тема 3. Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці	11	2	2		7	11	2	2		7
Тема 4. Сучасний стан ринку праці України	11	2	2		7	11	2	2		7
Разом за змістовим модулем 1	42	8	6		28	42	8	6		28
Змістовний модуль 2. Міжнародна міграція робочої сили в Європейському Союзі та в Україні										
Тема 5. Передумови розвитку та основи правового регулювання міжнародної міграції робочої сили	12	2	2		8	12	2	2		8
Тема 6. Регулювання міграції в Україні	12	2	2		8	12	2	2		8
Тема 7. Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні	12	2	2		8	12	2	2		8
Тема 8. Грошові перекази мігрантів	12	2	2		8	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	48	8	8		32	48	8	8		32
Усього годин	90	16	14		60	90	16	14		60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Регулювання національного і міжнародного ринків праці	2
2	Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці	2
3	Сучасний стан ринку праці України	2
4	Передумови розвитку та основи правового регулювання міжнародної міграції робочої сили	2
5	Регулювання міграції в Україні	2
6	Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні	2
7	Грошові перекази мігрантів	2
	Разом	14

6. Теми практичних занять (не передбачено)

7. Теми лабораторних занять (не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Структура та функції ринку праці / Підготовка до семінарського заняття	7
2	Регулювання національного і міжнародного ринків праці / Підготовка до семінарського заняття	7
3	Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці / Підготовка до семінарського заняття	7
4	Сучасний стан ринку праці України / Написання і захист реферату	7
5	Передумови та міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції / Підготовка до семінарського заняття	8
6	Регулювання міграції в Україні / Підготовка і захист презентації	8
7	Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні / Підготовка і захист презентації	8
8	Грошові перекази мігрантів	8
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
- [2] – написання рефератів, есе.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (не передбачено)

10. Методи навчання

Пояснення, розповідь, дискусія; проблемна лекція, евристична бесіда; опорний конспект; мультимедійна презентація; аналіз статистичних даних; інтерактивні методи.

11. Методи контролю

Бесіда, оцінювання повідомлення, опорного конспекту, самостійна робота за варіантами, виконання різнорівневих завдань; тестування бланкове; оцінювання активності студента у процесі занять (внесення пропозицій, оригінальних рішень, уточнень, доповнень), підсумковий тест.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Теоретичні основи дослідження ринку праці і міграції населення.
2. Функції ринку праці. Особливості державного регулювання ринку праці.
3. Взаємозв'язок рівня зайнятості з людським та соціальним капіталом.
4. Експорт та імпорт робочої сили. Причини виникнення і етапи розвитку міжнародної міграції.
5. Історичні періоди в розвитку міжнародної міграції, чотири етапи міжнародної міграції, що пов'язані з глобалізацією. Причини міграції населення (Е. Равенштейн, Е. Лі).
6. Розвиток теорій міжнародної міграції.
7. Теорія притягання – виштовхування (“push – pull”), неокласична теорія міграції).
8. Теорія міграційних мереж, нова економічна теорія міграції.
9. Теорія кумулятивного причинно-наслідкового зв'язку, теорія світових систем.
10. Теорія подвійних ринків праці, просторово-тимчасова теорія міграції, просторова теорія міграції.
11. Теорія міграційного підйому, теорія міграційних систем, синтетична теорія міграції.
12. Загальнонаукові і специфічні методи дослідження міграції робочої сили.
13. Методи аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення, історичний, науково-аналітичний, систематизації та класифікації.
14. Вплив міжнародної міграції на економіку розвинутих країн.
15. Оцінка соціально-економічних чинників міграційного процесу в країнах ЄС.
16. Значення грошових переказів мігрантів для економік країн ЄС.
17. Наслідки міграції для країн походження мігрантів та країн, що приймають мігрантів.
18. Соціально-економічні чинники зовнішньої міграції
19. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток Європейського Союзу.
20. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток України.
21. Економічні та соціальні чинники зовнішньої міграції з України.
22. Динаміка міграційних потоків.
23. Макро-, мікроекономічні, соціально-економічні наслідки міграції для економіки України.
24. Основні країни ЄС прямування мігрантів з України. Динаміка.
25. Соціально-економічна роль грошових переказів мігрантів.
26. Динаміка грошових переказів мігрантів, співвідношення грошових переказів до ВВП.
27. Вплив грошових переказів мігрантів на ВВП країни, ставки по кредитах та депозитам.
28. Позитивні і негативні наслідки грошових переказів.
29. Регулювання міжнародної трудової міграції в Україні.
30. Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції.
31. Процедура розробки і реалізації міграційної політики держави.
32. Оцінка сучасної ситуації з зовнішньою міграцією, розробка або корегування існуючої міграційної політики держави, впровадження міграційної політики, контроль міграційної політики.
33. Ринок праці і міграція в умовах євроінтеграції.

34. Динаміка рівня зайнятості та заробітної плати в Україні.
 35. Вплив євроінтеграційних процесів на соціально-економічний розвиток України.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Критерії та шкала оцінювання: національна та ECTS

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти в ОНУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-бальною системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

За системою ОНУ	За шкалою ECTS	За національною системою	Визначення
90-100	A	5 (відмінно)	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
85-89	B	4 (дуже добре)	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
75-84	C	4 (добре)	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми поточного та періодичного контролю виконав не повністю.
70-74	D	3 (задовільно)	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання поточного контролю кожної теми та періодичного контролю не виконав.
60-69	E	3 (достатньо)	Засвоїв лише окремі питання робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та періодичного контролю в цілому.
35-59	FX	2 (незадовільно)	Не засвоїв більшості тем робочої програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми, періодичного та підсумкового контролю в цілому.

0-34	F	2 (незадовільно)	Не засвоїв програми навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав періодичного контролю, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.
------	---	------------------	---

Поточний контроль								Модульний контроль		Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
8	8	9	9	9	9	9	9	34	36	30	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

14. Методичне та матеріально-технічне забезпечення

Методичне забезпечення: комплекс навчально-методичного забезпечення, рекомендована література, електронні інформаційні ресурси, ілюстративні матеріали.

Матеріальне забезпечення: комп'ютерне і мультимедійне обладнання для ілюстративного забезпечення лекційних та семінарських занять.

15. Рекомендована література Основна

1. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України : навч.-метод. посіб. / Ю. О. Цевух. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. – 140 с.
2. Якубовський С.О., Цевух Ю.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн: Монографія. - Одеса. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. - 274 с.
3. Impact of International Migration Flows on the European Union and Ukraine / T. Rodionova, S. Yakubovskiy, G. Dominese, J. Tsevukh // Journal Transition Studies Review. – 2020 .Vol. 27, Issue № 2. P. 83-98
4. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник; канд. екон. наук, Т. А. Родіонова; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. - Одеса : ОНУ, 2018. - 172 с.
5. Близнюк В., Яценко Л. Безробіття в Україні: соціально-економічні аспекти / В.Близнюк, Л. Яценко // Україна: аспекти праці. - №4, 2019. – С. 19-26.
6. Динаміка обсягів приватних грошових переказів із-за кордону – [Електронний ресурс] / / Національний банк України – Режим доступу www.bank.gov.ua
7. Кодекс законів про працю України (затверджено Законом №322- VIII від 10.12.1971 р.). зі змінами. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 30.08.2020)
8. Лукьянова К. К. Ретроспективный анализ дефиниции понятия рынка труда / К.К. Лукьянова // Вестник ВолГУ. Серия 3, Экономика. Экология. – 2017. – Т. 19. № 2. С. 30-40.
9. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / Колектив авторів; за ред. С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва – Одеса: Одеський національний університет, 2015. – 305 с.

10. Про зайнятість населення: Закон України від 5.07.2020 р. № 5067- VI. Редакція від 18.07.2020р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 30.08.2020)
11. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 5.11.2015 р. № 761-VIII. Редакція від 27.12.2019 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 49- 50, ст.463. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-VIII> (дата звернення: 30.08.2020)
12. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Редакція від 13.02.2020р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 17, ст.121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95> (дата звернення: 30.08.2020)
13. Ринок праці (національний та міжнародний аспекти): навч. посіб. / А. В.Калина. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 216 с.: іл.
14. Чернявська О. В. Ринок праці. Навчальний посібник 2-е вид. перераб. та доп. –К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 522 с.

Додаткова

1. Методологічні пояснення / Державна служба статистики України. URL: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/rp/rp_met.htm (дата звернення: 30.08.2020).
2. Про затвердження методики визначення прожиткового мінімуму: Наказ №178/147/31 від 03.02.2017 р. / Міністерство соціальної політики України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна служби статистики України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#n9> (дата звернення: 30.08.2020)
3. Цевух Ю. О. Особливості участі ЄС та України в міжнародній трудовій міграції / Ю. О. Цевух // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – №6 (131). – С. 124-133.
4. Цевух Ю. О. Генезис теорій міжнародної міграції / Ю. О. Цевух // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2012. – №5 (157). – С. 29-37.
5. Цевух Ю. О. Розвиток міграційних процесів в країнах Європи / Ю. О. Цевух // Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць ОДЕУ. – 2011. – № 3 (43). – С. 213-218.
6. Цевух Ю. О. Роль грошових переказів мігрантів у розвитку економіки країни / Ю. О. Цевух // Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць ОДЕУ. – 2012. – № 4 (47). – С. 105-109.
7. Kurunova Y. Factors of international migration in EU-8 / Y. Kurunova // International Journal of Academic Research, Part B. – 2013. – Volume 5, No. 6. – P. 282-285.

16. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua;
2. Національний Банк України. Статистика – <https://bank.gov.ua/ua/statistic>; European Comission. Eurostat. – <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. International Labor Organization statistics – <https://ilostat.ilo.org/>
3. Migration Policy Institute – <https://www.migrationpolicy.org/OECD> Statistics – <https://stats.oecd.org/>
4. The World Bank data – <https://data.worldbank.org/indicator>.